

боргу призвела до падіння кредитного рейтингу країни, і вона втратила доступ до дешевих вільних фінансових ресурсів на ринку. 23 квітня 2010 року Греція офіційно змушена просити фінансової підтримки від ЄС, щоб уникнути банкрутства. Від грецької фінансової кризи безпосередньо постраждали грецькі банки, які володіють основною частиною грецьких державних облігацій і забезпечують державний борг, впав курс євро, а також стався крах ринків цінних паперів по всьому світу. 13 грудня 2012 р. міністри фінансів країн еврозони схвалили виділення Греції чергового траншу допомоги в розмірі 34 мільярдів євро [6].

Борги України перед зовнішніми і внутрішніми кредиторами в цілому вже майже в п'ять з половиною разів перевищують розмір золотовалютних запасів країни. Без чергового траншу МВФ репутація країни на фінансовому ринку «збанкрутує». Оголошення дефолту вдарить передусім по простим людям: обвалить гривню, збільшить в рази інфляцію, заморозить зарплати, але дасть економіці шанс відновитися. У 2015 році Україна буде змушена оголосити дефолт, якщо міжнародні кредитори відмовлять їй у додаткових фінансових ресурсах. Про це пише видання The Financial Times, посилаючись на власний аналіз боргового навантаження нашої країни, застосовуючи при цьому методу Міжнародного валютного фонду.

МВФ прогнозував, що економіка України скоротиться за підсумками 2014 року на 5 %. Окремі аналітики оцінюють зниження ВВП України на рівні 8 %. Окрім істотного бюджетного дефіциту і різкого знецінення національної валюти, суверенний борг України в 2015 році може скласти 90 % від ВВП. Як правило, МВФ оцінюють такий рівень заборгованості як неприйнятний. Згідно з оцінками МВФ, щоб запобігти дефолту, Україні буде потрібно додатково 15 млрд доларів крім виділених раніше 17 млрд доларів [7].

Висновки. Отже, розглядаючи приклади суверенних банкрутств, можна зрозуміти, як саме суверенне банкрутство може вплинути на державу. Зазвичай багато людей вважає, що суверенне банкрутство може принести тільки негативні наслідки, але в історії є багато прикладів, як суверенне банкрутство позитивно впливає на державу. Приклади суверенних банкрутств допомагають зрозуміти природу суверенного банкрутства, способи його вирішення та наслідки.

Список використаних джерел:

1. Энциклопедический словарь Ф.А. Брокгауза и И.А. Ефрона. — С.-Пб.: Брокгауз-Ефрон. 1890-1907. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://dic.academic.ru/dic.nsf/brokgauz_efron.
2. Кулинич И. Н. Суверенный дефолт: предпосылки, признаки, последствия / И. Н. Кулинич // Экономика Крыма. – 2013. – № 4 (45). – С. 38-41.
3. Покрытан П. А. Природа государственного банкротства и его теоретические отражение в экономической науке (Часть вторая) / П. А. Покрытан // Пропаганда : научно-популярный журнал. – 01.02.2014. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://propaganda-journal.net/7943.html>.
4. Резниченко Е. Дефолт: что такое и чем грозит? / Е. Резниченко // Prostobank.ua. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.prostobank.ua/finansovyy_gid/neprosto/evgeniya_reznichenko/default_chno_takoe_i_chem_grozit.
5. Барбанов Д. Дефолт – это не страшно / Денис Барбанов. // Прайм. Агентство экономической информации. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.1prime.ru/MACROECONOMICS/20110725/753829383-print.html>.
6. Европейский долговой кризис // Википедия. Свободная энциклопедия. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://ru.wikipedia.org/wiki/Европейский_долговой_кризис.
7. Украине грозит дефолт в этом году // Факты и комментарии. – 07.01.2015– [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://fakty.ua/193645-ukraine-grozit-defolt-v-etom-godu---zapadnye-smi>.

16.09.2015

УДК: 379.85

Парубок Н.В.

аспірант кафедри економіки та підприємництва
Уманський національний університет садівництва

ЕКОЛОГІЧНИЙ ТУРИЗМ: СУЧАСНІ КОНЦЕПЦІЇ ЙОГО РОЗВИТКУ

Анотація. Розкрита сутність екологічного туризму. Визначені його соціальні функції, вплив на формування загальнонаціональної та екологічної культури. Екотуризм, сприяючи загальній і екологічній

просвіті людей, разом з освітою і пропагандою екологічних знань сприяє формуванню нового рівня, новітнього типу національної культури.

Ключові слова: екотуризм, навколишнє середовище, природа, туристична інфраструктура.

ЭКОЛОГИЧЕСКИЙ ТУРИЗМ: СОВРЕМЕННЫЕ КОНЦЕПЦИИ ЕГО РАЗВИТИЯ

ECOLOGICAL TOURISM: CONTEMPORARY CONCEPTS

Аннотация. Раскрыта сущность экологического туризма. Описаны его социальные функции, влияние на формирование общенациональной и экологической культуры. Экотуризм, способствуя общему и экологическому просвещению людей, вместе с образованием и пропагандой экологических знаний способствует формированию нового уровня, нового типа национальной культуры.

Ключевые слова: экотуризм, окружающая среда, природа, туристическая инфраструктура.

Abstract. The essence of ecological tourism is shown in the article. It is defined its social function and impact on the national and ecological culture. Eco-tourism, contributing to overall human and environmental education, along with the formation and propagation of ecological knowledge contributes to a new level, a new type of national culture.

Keywords: ecotourism, environment, nature, tourism infrastructure.

Вступ. Актуальною цю тему робить швидке зростання ролі туризму у економіці, що зараз забезпечує десяту частину світового валового національного продукту. Ця галузь економіки розвивається швидкими темпами і найближчими роками стане однею з найбільш важливих її секторів. Останніми роками туризм став одним з найприбутковіших видів бізнесу в світі, що використовує приблизно 10% світового капіталу.

Проте зростання міжнародного туризму викликає деякі негативні наслідки, наприклад руйнування навколишнього середовища і порушення традицій місцевого населення. Це особливо наочно виявляється в країнах, що розвиваються, де туристи з багатших індустріальних країн своєю присутністю нав'язують властивий ним спосіб життя і рівень споживання. Отже, своєчасна і всестороння оцінка наслідків міжнародного туризму є дуже важливим чинником для складання такої економічної і туристської політики, яка дозволяла б отримувати максимальну вигоду і попереджати руйнівну дію туризму.

Тому, серед головних передумов виникнення екотуризму та екологізації традиційних видів туризму основну роль відіграє збільшення протиріч між задоволенням туристського попиту та раціональним використанням туристських ресурсів. В основі цих протиріч є антропогенне навантаження, що здійснюють туристи на природні та культурно-історичні туристські ресурси. Це навантаження зростає прямо пропорційно темпам росту індустрії туризму, завдяки масовості туризму.

Перші негативні аспекти впливу масового туризму на навколишнє середовище і туристські ресурси були відзначені ще в 70-х роках ХХ сторіччя. Сьогодні антропогенне навантаження і його деструктивні наслідки спостерігається майже у всіх секторах світової туристичної індустрії. В міру росту глобалізації світового господарства зростають і негативні зміни в географічній оболонці Землі, а саме:

- деградація ґрунтів і земель;
- зміни клімату;
- природні лиха та катастрофи, що викликані діяльністю людини;
- обмеженість запасів енергії й інших видів природних ресурсів;
- зростання забруднення води, ґрунтів і повітря;
- руйнація екосистем і зменшення біорізноманіття;
- продовольча безпека і наростання загрози здоров'ю населення;
- неконтрольований приріст населення і посилення нерівності в соціально-економічному розвитку та ін.

З огляду на глобальний характер цих проблем, вирішити їх на регіональному або національному рівні практично неможливо. Саме тому на Конференції ООН з навколишнього середовища і розвитку в Ріо-де-Жанейро (Самміт «Планета-Земля») 14 червня 1992 року 182 країни ухвалили програму дій з сталого розвитку людства «Agenda 21» («Порядок денний на 21 сторіччя»). Сталий розвиток в контексті розвитку людства розуміється наступним чином: «...Людство здатне надати розвиткові сталого та тривалого характеру з тим, щоб він задовольняв потреби сучасності, не ставлячи під загрозу здатність майбутніх поколінь задовольняти свої потреби.»[1]

Значиме місце в даній програмі є концепція сталого туризму та її більш конкретизований напрямок - екологічний туризм.

Постановка завдання. Екологічний туризм (англ. ecotour, ecotourism) - порівняно нове поняття в туристичній діяльності. Основна причина виникнення екологічного туризму знаходиться у невідрегульованості відносин у системі «суспільство-природа», або в туристичній інтерпретації - «туризм-екологія». Саме орієнтацією на екологічну складову можна пояснити підвищену увагу в останні роки до відвідування місць з незмінним або мало зміненим природним середовищем. Численні опитування туристів свідчать, що серед провідних мотивів туристських подорожей на перший план все більше виступає прагнення людей до спілкування з природою. Звідси походження близьких за змістом понять «м'який туризм» (soft tourism, або розширений варіант nature tourism with a soft touch - дослівно: природний туризм з м'яким дотиком до природи), «зелений туризм» тощо [2].

Таблиця 1

ОСНОВНІ ВИДИ ЕКОЛОГІЧНИХ ТУРИВ І ЇХ ЦІЛІ	
Види екологічного туру	Основні цілі
Наукові та пізнавальні тури	Орнітологічні, ботанічні, ландшафтно-географічні, археологічні, етнографічні та інші дослідження
Пригодницькі тури	Піші, водні, кінні, гірські мандрівки
Поїздки вихідного дня	Екскурсії, відпочинок
Літні табори і програми для учнів	Краєзнавчі, ботанічні, зоологічні, археологічні, геологічні та інші
Літні студентські (учнівські) практики	Ознайомлювальні, виробничі, переддипломні та інші

Наприкінці трудового тижня все більша кількість жителів міст намагається виїхати за його межі - хто на свої дачні ділянки, а хто просто прогулятися парком чи лісом. Батьки вивозять дітей у сільську місцевість, молодь з рюкзаками за плечима відправляється на береги річок і озер, у ліси і гори. Що ними рухає? Що вони ставлять собі за мету? Найпростіша відповідь: вони бажають бути ближче до природи, скористатися з можливості подихати свіжим повітрям лісів і луків, набратися нових вражень, помилуватися красотами приміських околиць. А головне - поліпшити свій емоційний стан, зняти психологічне напруження. Якщо більш ґрунтовно проаналізувати це явище, то можна навіть говорити про те, що механізми тяжіння мешканців міста до природи та прагнення до оздоровчої дії природного середовища виявляються навіть на генетичному рівні, про що свідчать дані сучасних медичних досліджень [3].

До екологічного туризму це має віддалене відношення, так як природа тут - головна умова відпочинку, а відпочиваючий - споживач наданих природою благ, тобто пасивно реагуючий на неї суб'єкт. Екологічний туризм обов'язково має містити в собі елементи усвідомленого позитивного ставлення до навколишнього природного середовища, а не тільки його використання, нехай навіть в активних формах.

Тому, головними причинами такого активного розвитку екотуризму є:

1. На сьогоднішній день практично у всіх регіонах світу нагальним завданням є збереження сприятливого навколишнього середовища.

2. Люди з причин урбанізації, індустріалізації стали відчувати зростаючу потребу у спілкуванні з природою. [8]

У загальному розумінні екологічний туризм, є формою активного відпочинку з екологічно значущим наповненням - особливий інтегруючий напрямок рекреаційної діяльності людей, що будують свої взаємовідносини з природою та іншими людьми на основі взаємної вигоди, взаємоповаги та взаєморозуміння. Туристи отримують від такого спілкування з природою певний фізичний, психологічний, інтелектуальний та емоційний запас міцності та здоров'я, а природа при цьому зазнає мінімальних оборотних впливів і втрат, місцеві мешканці отримують соціальні та економічні стимули до збереження природи та традиційного природокористування.

Для глибшого розуміння цього виду подорожей приводимо 10 заповідей екотуриста, сформульованих TIES:

- 1) пам'ятати про уразливість Землі;
- 2) залишати тільки сліди, виносити тільки фотографії;

- 3) пізнавати світ, в який потрапив: культуру народів, географію;
- 4) поважати місцевих жителів;
- 5) не купувати вироби виробників, що піддають небезпеці навколишнє середовище;
- 6) завжди слідувати тільки утвореними стежками;
- 7) підтримувати програми по захисту навколишнього середовища;
- 8) де можливо, використовувати методи збереження навколишнього середовища;
- 9) підтримувати (патрунувати) організації, сприяючі захисту природи;
- 10) подорожувати з фірмами, що підтримують принципи екотуризму.

Створення економічно ефективного, привабливого і якісного екотуристського продукту визначає одне з пріоритетних завдань менеджменту екологічного туризму. Воно охоплює всю сукупність суспільно-економічних відносин і формує їх особливий вид - систему управління екологічним туризмом. У свою чергу вони містять у собі складну сукупність відносин між людьми, які здійснюють стратегічний екотуристичний менеджмент (організаційних, соціальних, психологічних, інформаційних та інших), єдність яких утворює систему більш високого порядку - відносин управління раціональним природокористуванням та охороною природи.

Витрати на будівництво туристської інфраструктури, підготовку попередніх програм, організацію системи охорони і т.д. можна легко підрахувати. Але інші витрати, пов'язані безпосередньо з туризмом на охоронюваних територіях, дуже важко виявити і оцінити. Сюди можна включити вплив туризму на ресурси ООПТ (наприклад, скорочення чисельності тварин, за яким слід зменшення туристичних потоків і доходів національного парку) та вплив на місцеве населення, завдяки забороні або скорочення на території парку полювання, рибного лову і т.д. Також важко оцінити прибуток, принесену територією, що охороняється. Можна підрахувати гонорар і концесійні збори, але не можна оцінити економічно підвищення екологічної свідомості відвідувачів. В останні 20-30 років в політичних колах більшості країн зміцнився принцип економічного раціоналізму, який є провідним при прийнятті рішень. У результаті, більшу популярність придбало моделювання суспільних процесів на основі досвіду приватного сектора. Суспільство стало вимагати переоцінки рішень, що стосуються розподілу інвестицій. У процесах оцінки альтернатив використання землі все більшого значення стала набувати економічна складова. У зв'язку з цим виникла необхідність у розвитку методів та інструментів економічної оцінки природних ресурсів і природоохоронних заходів. Найбільш поширеним став аналіз "ефект-витрати"[5].

В усьому світі туризм перетворився на одну з найважливіших галузей національної економіки. За оцінками Генеральної Асамблеї ООН, Економічної і Соціальної Ради ООН і ВТО, «туризм... перетворюється на провідну галузь світової економіки. Будучи надзвичайно важливим інструментом у справі поліпшення економічного і соціального стану багатьох держав, зокрема тих, що розвиваються, він став важливим чинником розвитку національних економік держав світу».[2]

Результати. Сьогодні в багатьох економічно розвинутих країнах екологічному туризму приділяється все більша увага. І це не випадково, бо сьогодні екотуризм несе у собі великий екопросвітницький і рекреаційний потенціал. Саме орієнтацією на екологічну складову можна пояснити підвищену останніми роками увагу до відвідування місць з недоторканим або мало зміненим природним середовищем.

Екологічний туризм можна розглядати також як специфічний індикатор економічної системи, який одним з перших відчуває на собі її вплив, зберігаючи при цьому потенційні можливості впливу на економіку певного міста, регіону та країни в цілому. Таким чином, економіка і екологічний туризм тісно взаємодіють між собою. Причому ця взаємодія носить системний характер, що виражається у взаємозалежності, взаємовпливі і взаємозумовленості різних за ієрархічним рівнем складовими економічної системи та екологічного туризму. Основою цих взаємодій є суспільно-економічні відносини, зумовлені особливостями виробництва і споживання специфічного екотуристського продукту.

Екологічний туризм з його величезними рекреаційними і пізнавальними можливостями покликаний сформулювати суспільну свідомість щодо охорони та раціонального використання природних багатств, донести до людей нагальність і важливість питань захисту навколишнього середовища.

У той же час туристична галузь є доволі специфічною: тут має місце торгівля, як послугами, так і товарами (за оцінками фахівців, частка послуг в туризмі складає 75%, товарів – 25%), а також особливий характер споживання туристичних послуг і товарів в місці їх виробництва, більш того, в певній ситуації [6].

В даний час екологічний туризм представляє собою один з найбільш швидкозростаючих секторів індустрії туризму. За деякими оцінками, екологічний туризм охоплює вже більше 10-15% туристського ринку, а темпи його росту перевищують відповідні темпи у всій індустрії туризму. При зіставленні цих оцінок з даними СОТ, можна підрахувати, що туризм, орієнтований на дику природу, дозволив отримати дохід 47-155 млрд. \$ US. Більш специфічний вид туризму, пов'язаний зі спостереженням за птахами, залучив більше 78 млн. туристів і приніс дохід близько 78 млрд. \$ US. Втім, ці оцінки занижені у 5-7 разів у порівнянні з реальною ситуацією. Це пов'язано з тим, що міжнародний туризм становить всього 9% від загальної кількості туристів, тоді як 91% припадає на внутрішній туризм [4].

Науково-технічна революція і бурхливе зростання промислового виробництва не тільки сприяли зростанню добробуту людини, а й негативно позначилися на стані навколишнього середовища і призвели до виснаження запасів природних ресурсів у ряді регіонів нашої планети. Триваючі в даний час руйнівні процеси, характерні і для нашої країни. Зниження промислового і сільськогосподарського виробництва в період перебудови економіки не викликало зменшення забруднення навколишнього середовища, так як в економічно кризових умовах підприємства почали заощаджувати на витратах, пов'язаних з реалізацією природоохоронних заходів.

В умовах, коли масштаби антропогенного впливу на навколишнє середовище досягли таких розмірів, що під загрозу поставлено життя на планеті, охорона навколишнього середовища та раціональне природокористування виходять на передній план і є найважливішими національними та міждержавними завданнями.

Висновки. Природа - головне джерело задоволення матеріальних і духовних потреб людини. Усвідомлення цього очевидного факту неминуче ставить людину на позиції любові й поваги до природи. Але це тривалий процес. До того ж відбувається він не автоматично. Потрібно цілеспрямовано формувати дбайливе ставлення до природи, виховувати в людях почуття вдячності до неї за те, що вона дає їм, за її роль у житті нинішнього й прийдешніх поколінь. Щодо цього екологічний туризм має реальні ресурси - невичерпні, як і сама природа.

У останні роки попит на рекреацію на природі збільшується, тому що середовище життя сучасної людини не відповідає його фізичним і психологічним потребам. У залежності від цього росте популярність екотуризму у світі. А взагалі, екотуризм цей стан душі, цей приплив енергії, це підняте почуття безкраїх обріїв, це живлюще відчуття того, що будь-які місця, у яких буває людина, стають йому близькими.

При належному плануванні та управлінні екологічний туризм може бути важливим джерелом економічних вигод у рівній мірі для урядів, приватних підприємств та місцевих спільнот. Одночасно він може служити ефективним інструментом охорони природних і культурних цінностей.

Список використаних джерел:

1. Програма дій «Порядок денний на XXI століття» / Переклад з англійської: ВГО «Україна. Порядок денний па XXI століття». - К.: Інтелсфера, 2000. - 360 с.
2. Биржаков М.Б. Введение в ТУРИЗМ. - СПб., 2002.
3. Курбатова О.Л. Проблемы генетической демографии и экологии города в программе ЮНЕСКО «Человек и биосфера» // Урбоэкология. - М., 1990. - С. 77-86.
4. Яковлев Г.А. Экономика і статистика туризму. М: Видавництво РДЛ, 2003
5. Ледовських Є.Ю., Моральова Н.В., Дроздова О.В. Сучасна концепція екотуризму. // Екотур. 2002 - № 3.
6. Дмитрук, О.Ю. Екологічний туризм : сучасні концепції менеджменту і маркетингу : навч. посібник / О.Ю.Дмитрук. - 2-ге вид., випр. та доп. - К. : Альтерпрес, 2004. - 192 с. - (Бібліотека професійного менеджера).
7. Кирилова, О. Маркетинг на ринку туристичних послуг / О.Кирилова // Маркетинг в Україні. - 2009. - № 3. - С. 57-59. - Бібліогр. : 3 назв.
8. Алтай: екологія та природокористування: матеріали II російсько-монгольської наукової конференції молодих вчених та студентів - Бійськ НДЦ БПГУ ім. В.М. Шукшина. 2003, - 342с.

25.09.2015